ARIAS MONTANUS

DAVID. 1575.

BNT 73721

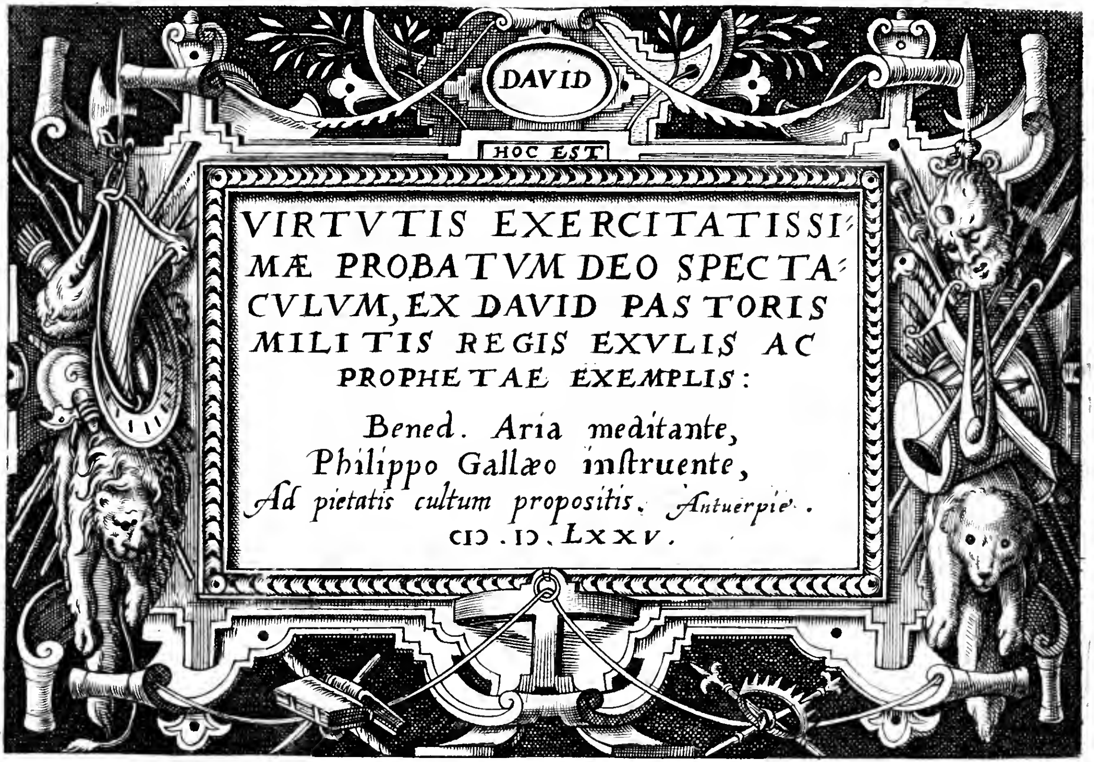

ANTVERPIÆ,
Ex officina Chriſtoph. Plantini, Architypog. Regij.
M. D. LXXV.

APPROBATIO.

Quadraginta octo hæc tetraſticha à Bened. Aria Montano in Dauidicorum exemplorum ſpectaculis decantata nihil habent S. Romanæ Eccleſiæ fidei contrarium aut reipub. offenſiuum.

Sebaſtianus Baer Plebanus Hantverpienſ.

SVMMA PRIVILEGII.

REGIS Catholici priuata lege conceſſa eſt Philippo Gallæo *hoc Spectaculum Dauidicum cum 48. tetraſtichis* in lucem edēdi & vendendi facultas citra vllius offenſionem. vt patet ex literis datis Bruxellæ XV. Martij. M. D. LXXIIII.

Sign.

I. De Boodt.

PHILIPPO CATHOLICO HISPANIARVM &c. REGI OPTIMO ET PIISSIMO,

Philippus Gallæus Domino ſuo perpetuam felicit.

BENEDICTVM Ariam Montanum Regiæ tuæ aulæ ſacerdotem, Maieſtatiſq́ue tuæ miniſtrũ, cuius cõſuetudine benignè admodum vſus iam diu ſum, ſæpè narrantem affirmantemq́ue audiui, nullum ex omni veterum vel memoria vel fama principem aut aliàs illuſtrem virum extitiſſe, qui vel rebus in pace & in bello geſtis, vel animi dotibus, vel ſapientiæ & præclariſſimarum artium exemplis cum vno Dauide Ieſſei filio Iſraëlitici populi rege eſſet comparandus. Quod cùm ille commemoratis non modò antiquiſsimis Regum, Imperatorum, Principum, Ducum tam Grȩcorum, quàm Romanorum

hiſtoriis, verùm etiam poëtarum fabulis, quæ de illis qui vel falsò dij, vel meritò heroës appellati fuerant, compoſitæ ſunt, non obſcurè doceret, tandem confirmabat, non ſolùm ſingulos ex iis, qui vel propriis virtutibus ac geſtis, vel ſcriptorum ingeniis & eloquio apud gẽtes celeberrimi euaſere, ſed omnes in vniuerſum ſimul coniunctos ab vno Dauide longè ſuperari. Quæ Montani ſententia mihi ſæpius excepta adeò placuit, animoq́ue inſedit meo, vt hoc vnum argumentum, inter ea, quæ ſelectiſſima exiſtimaueram, cum primis digniſſimum arbitratus fuerim, quod Chalcographicæ artis mihi pietatis cũ primis colendæ cauſa comparatæ & exercitæ diligentia & induſtria expreſſum & exornatum ad piorum, & Catholicæ religionis ſtudioſorum vſum & oblectamentũ exhiberem. idq́. cùm ſuperiore anno cœpiſſem, non omnino per ſingulas partes explicatum, (namque hoc longiſsimi operis & otij fuiſſet) ſed tum iuſtis & maiuſculis imaginibus demonſtratum, tum

verò

verò proſpectiuæ ope lõgiùs etiam indicatum tabulis octo & quadraginta in breue coactum tandem conſpiciendum iis expoſui, qui ſanctorum librorum ſacraria adeuntes, quid in vita honeſtum ac pium, atque ad res publicè priuateque rectè gerendas, demumq́. ad animorum ſalutem vtile oportunumq́. ſit, cognoſcere ac diſcere cupiunt. Illis enim ego pro tenuitatis meæ ratione ac modo hunc ſacri ſpectaculi locum quibuſdam veluti aulæis exornaui. quæ quamquam à me vtpote pau pere, rudiori, leuioriq́ue materia parata fuerint, poterunt pro præſtantiſsimi cuiuſque viri facultate & ingenio vel lanea vel holoſerica, vel argentea & aurea, gemmis etiam intertextis ſplendentia confici, multis præterea artis & elegantiæ partibus augeri & amplificari. Nobis verò ſatis viſum fuerit ea præſtitiſſe, quæ pro tempore contigêre. Huius autem opuſculi munuſculiq́ue mei primum & potiſsimum ſpectatorem

 te,

te, Philippe Rex optime, mihi ipſe ab initio propoſui ac delegi, idq́ue ſummo iure, quippe quo vt nullum in terris ſuperiorem nec certiorem mihi dominum à Deo conſtitutum agnoſcebam, ita nullum eſſe intelligebam, cui regis omni laborum ac virtutum genere exercitatiſsimi exemplum magis aptè conueniret, quàm tibi Principi maximis dotibus ornatiſsimo ſimul ac piiſsimo, qui ſolus, ex quo regni clauũ tenere cœpiſti, diuino auxilio adiutus tot maximas ac difficillimas res ſuſtines, & partim cõponis & partim firmas, cæteras, vt ſperamus, ad Dei gloriã inſtauraturus ſis, ita vt omnis orbis non abſque admiratione affirmet, vniuerſum ferè catholicæ religionis põdus tuis humeris in hac turbulentiſſima humanarum rerum tempeſtate fuiſſe diuinitus deſtinatum, adeò vt alter nobis Dauid extitiſſe videatur, qui Iſraëliticas, hoc eſt populi Dei res domi & foris curet ac tueatur. Hæc autem exempla à

ſubdito

ſubdito Maieſtati tuæ deuotiſſimo nomini tuo dicata ſi digna exiſtimaueris, mente gratiaq́. tua & benignè inſpicienda duxeris, oblectamentiq́ue oportuni nomine probaueris, huius deditiſſimi ſerui tui animum ad maiora & ornatiora artis ſuæ opera incipienda atque inſtruenda excitabis, meq́ue ex humili magnum artificẽ vel ſola iſta gratia, qua complures in omnibus diſciplinis & artibus promouiſti, perficies. Vt verò opus ipſum à me vtcumque elaboratum tibi magis placeat, eiuſdem Ariæ Montani (quem tibi gratum miniſtrum eſſe omnes prædicant) inſcriptionibus explicandum, & oportunis ad vtilitatis rationem obſeruandam carminibus exornandum curaui. Tui igitur beneficij ſummi in me collocandi fuerit, munuſculum meum benignè excipere; mei verò officij Maieſtati tuæ deuotiſſimè ac fideliſſimè ſeruire, Deumq́ue aſ-

ſiduis precibus orare, vt Maieſtatis tuæ negotia omnia feliciſſimo ſucceſſu, & Dauidis regis rebus geſtis beatiſſimo exitu ſimillima efficiat. Antuerpiæ, Kalend. Martij, Anno M. D. LXXV.

DAVIDI REGVM PRÆSTANTISS.
BENEDICTI ARIÆ MONTANI
DEDICATIO.

QVIDQVID *ad exemplar vitæ ingenijq́ue probandi*
Fabula compoſuit, vel dedit hiſtoria;
Quidquid in humanis fuit admirabile rebus
Quas bene culta fides promouet ac pietas:
Vnus Jeßiades verum propriumq́ue probaſti
Præſenti inſtructus numinis auxilio,
Quæ breuibus memorata tuus ſpectanda theatris
Exhibet è puro pectore diſcipulus.
Otia contingant, optata & copia mentis
Magna, & ſit voti ſpes mihi certa boni;
Ipſe ego componamq́ue tuos veterumq́ue labores,
Et referam numeris ponderibusq́ue ſuis.
Et quanto cunctis præſtare videbere, tanto
Vatibus ipſe aliis vtiliora canam.

BONA INDOLES RECTE CVLTA.

Ieſsiada laudes puero meditante, paternum
Et pecus, et volucres, et ſtupuere ferę;

Ipſe pater ſuperum dixit, meus hic, meus eſto;
Hic paſcat noſtros inſtituat'que greges.

Qui puer immanes urſos rabidosq leones
Strauit, ſecurum iuſſit et ire gregem,

Quę ſibi pro patrijs adeunda pericula ſacris
Viribus et quantis exuperanda putet.

MODESTIA PROBATA.

Deligitur dignus, quamuis neglectior ipſe,
Deſpectus quamuis ſit ſibi, ſitque ſuis;
In tenebris iaceat vulgo non agnita virtus
Extabit tandem vindice fulta Deo.

VIRTVS VLTRO INCITATA.

Cum primū monſtrata petens ſubit ardua virtus
Difficilem fortis ſuſtinet inuidiam.

Nec ſatis eſt ſentire hoſtes aliena profeſsos,
Infensam propriam ſentit et illa domum.

EXPEDITIO MVNITISSIMA.

Nuda fides ut monſtra domet, non indiget armis;
Arteis humani damnat et ingenij.

Difficileſq; ſubit caſus, atque ardua tentat
Tecta, uno ſtudio preſidioque Dei.

FIDEI VICTORIA.

Mole graui et ſubito caſu magnis ruit auſis
Vis expers ſenſus conſilijque pij.

Hanc victrix pietas ſternitꝗ trahitꝗ triũpho,
Non iactare minas docta, ſed efficere.

PIETATIS TRIVMPHVS.

Jnuiſę ſuperis Vires animique minaces
Scilicet auſa ferox orſa mouere nefas.

Monſtrum horrendũ ingens iuuenis Virtute modeſti
Concidit, expedit hoc milite bella Deus.

Virtus vera bonos ęquat, ſanctoq; ligatos
Coniungit certę foedere amicitię.

Participesq; facit vitę ſociosque laborum
Communi tutos viuere conſilio.

CIRCVMSPECTA VIRTVS.

Officioſa pij valde ac ſtudioſa iuuantis
Virtus, lœtali excluditur inuidia.

Dura hominis mens eſt, ac ſancto ingrata labori
Sed Pietas comites excipit alma ſuos.

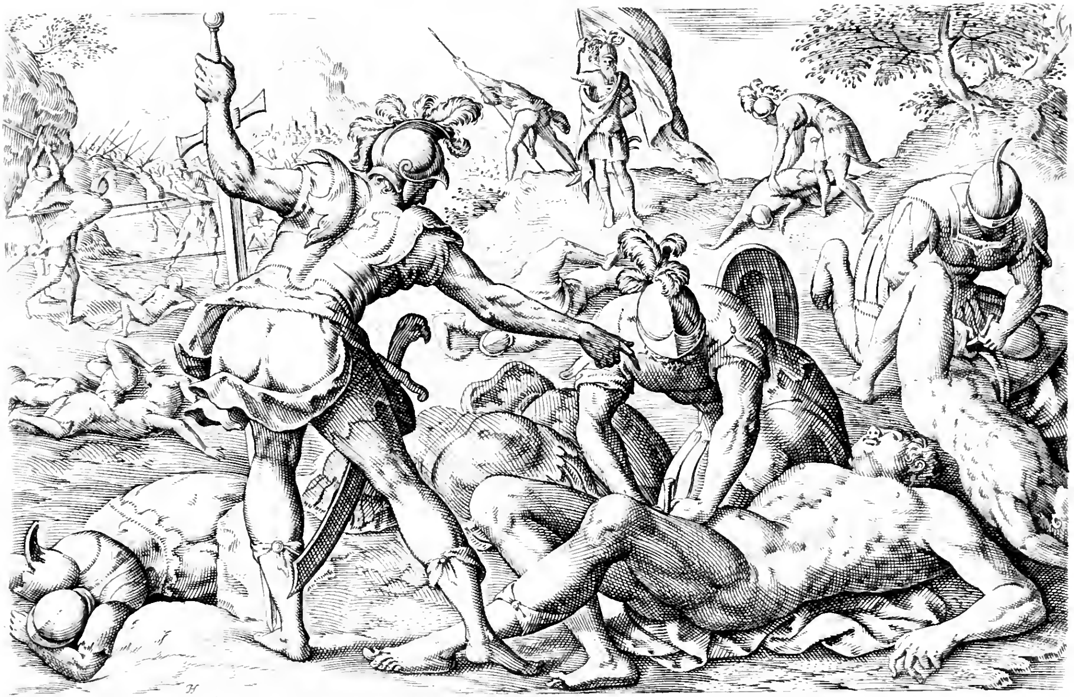

Propoſito imperioſus Amor ſubnixus honeſto
Nil non promittit, nil ſibi non ſuperat.

Tutantemq pios, et noxia monſtra domantem
Aſpiciens cælo promovet ipſe Deus.

Emeritos tandem virtus contingit honores
Quos inuita probat quamlibet invidia.

Principibus par iusq; viris, par regibus aſtis
Obtinet, obſcurum nobilitatque caput.

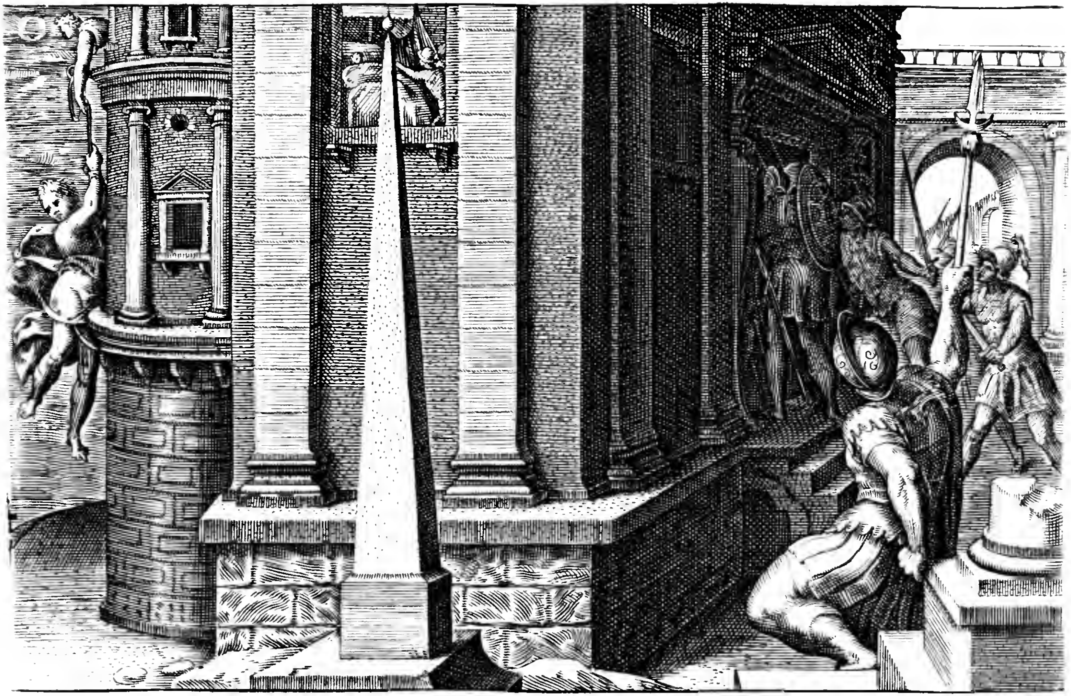

Vlterius recte geſtis et fortibus auſis
Inuida mille modis vritur ambitio.

Nec retinet pietas, generis neq; cura nocentem;
Sed fugit hanc ſapiens, proſpiciensq; cauet.

AMICITIÆ VERÆ VSVS

Præſidium firmum valli ac tutiſſima præſtat
Munera, quam pietas iungit, amicitia.

Hæc videt occultum, curatque docetq; periclum,
Et ſubit, ut ſocium liberet, ipsa minas.

Nuda et inops pietas, non vim, non perſida fraudis
Sed petit æterni munera conſilij.

Arcanis Deus hanc donis vulgóq; negatis
Et iuuat et ſaturat, et bonis amplificat.

PRVDENTIÆ TVTELA

Crimina dira odij, vim, ſpem, ſtudiumq́ nocentis,
Eludit pietas, caſibus in ſubitis.

Viua fides maneat, trepidis ſolertia rebus
Deſeret hanc nunquam deſtituetve comes.

E ij

PRVDENTIA PIETATIS COMES

Excipit et miſeros virtus, comitesq; tuetur
Exceptosq; bonis inſtruet officijs.

Hanc tenet exercens pietas et cura ſuorum
Illis docta prius quam ſibi conſulere

Sancta fides iunctos animos confirmat, et arctis
Innodat ſacri nexibus officij.

Sponte bonum petit atq; colit, ceditq; ſupernis
Legibus, et præfert quem Deus antetulit.

FORTITVDO INNOCENS

Afficit exiguos animos, mentesque minutas
Vltio, magnanimis non bene grata viris.

Non eſt ut poſsis inimicum perdere tanti
Quanti animam ut ſospes debeat ille tibi.

INGRATA AVARITIA

Et res et tutas animas fiducia ſeruat,
Vicinus fortis cum ſubit atque pius.

Jnnocuos tamen irritat vicinus auarus,
Accepti ęt ledit non memor officij.

PRVDENTIA SALVTARIS

Excipit incenſos irarum fulminis ignes
Prudens ſermo pio ſedulus obſequio.

Pectoris ingenui feruor placatur honeſtis
Et gaudens cedit vocibus ac monitis.

REVERENTIA SOSPITALIS

Inuidiam, fraudes, conſulta iniuſta minasq;
Quis putet officijs vincere poſſe bonis?

Poenituit fortem nullum potuiſſe querelas
Vlciſci propria, nec voluiſſe manu.

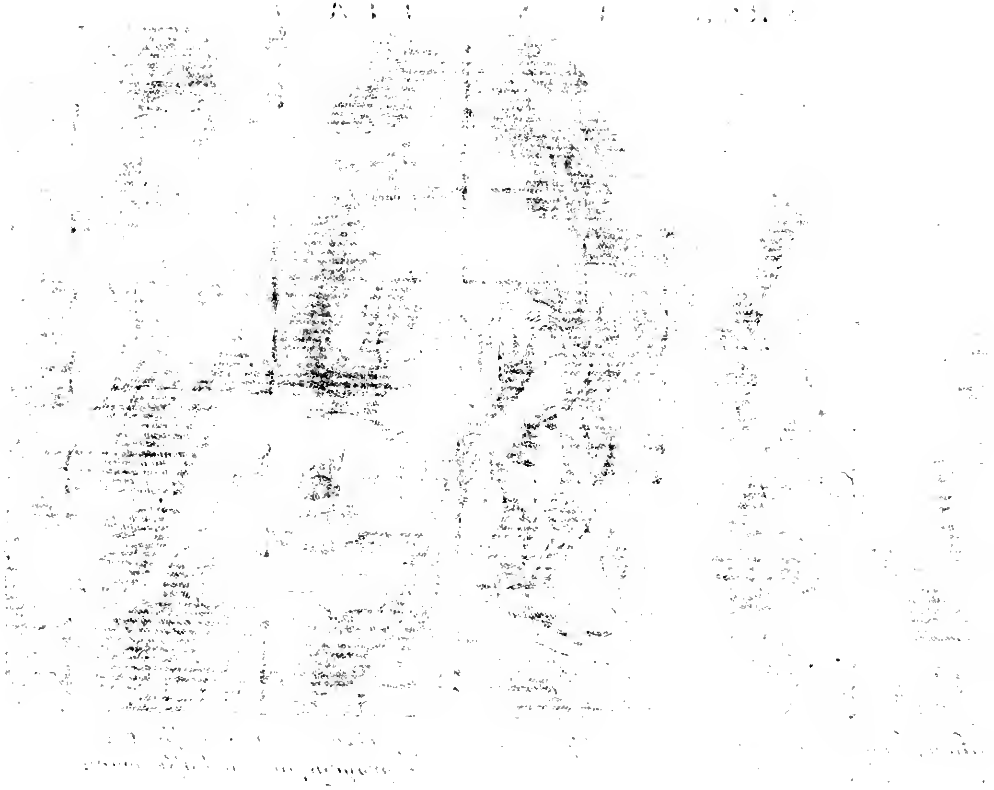

PIETAS ASSERTRIX

Jra, dolorq; pius, prudentia, ſpeſq; fideſq;
Prælia pro natis coniugibuſq; adeunt.

Excipit inſtructũ his animũ victoria pulcra,
Quam neq; auara notis inficit inuidia.

TEMPERANTIA REGIA

Appetere haud mirū eſt; nocet at retuliſſe cupita :
Sed magis eſt mentem non domuiſſe graue.

Diſcrimen tolerare ſuo pro principe, pulcrū eſt :
Pulcrius at cum Rex hoc cauet ipse ſuis .

INGENVVS CANDOR

Relligionis amor feruens, et publica cura
Priuata haud curat cõmoda et inuidiam.

Perpetuo eſt dignus regno, qui ferre labores
Et caſus damnis prętulerit patriæ.

PERSEVERENTIAE FRVCTVS

Certa Dei promiſſa probat, quem ſpesq; fidesq;
Excercent ſtudijs obſequijsque pijs:

Nil hoſtis, nil damna obſunt, nil tempora longa,
Quicquid erit, dictum conſtat opusq; Dei.

Bella, inimicitias, dãnum, diſcrimina plura
Suſtinet, et perfert mens bene certa viri:
Poſſe probare tamẽ negat hęc fraudẽue dolumue,
Et commenta mali callida conſilij.

INTEGRITAS.

Exagitat furiale neſas fera pectora et urget
Per facinus magnas quęrere amicitias.

Conſcia ſed recti mens deteſtata ſceleſtos
Auſus commerito vindicat exitio.

CONSTANTIAE EXITVS.

Tandem victa hominũ inuidioſa ſuperbia iuſto
Conſilio cedit iudicioque Dei.
Dãnarant quicunq; pium, laudaſſe priores
Optant. Virtutem gloria certa manet.

PIETATIS HILARITAS.

Sūmus honor ſeruire Deo, mētemq; miniſtrā
Aptare hoſpitijs officijsque bonis.

Vltrices iras contra temerarius auſus,
Dedecus expectet ambitioſus honor.

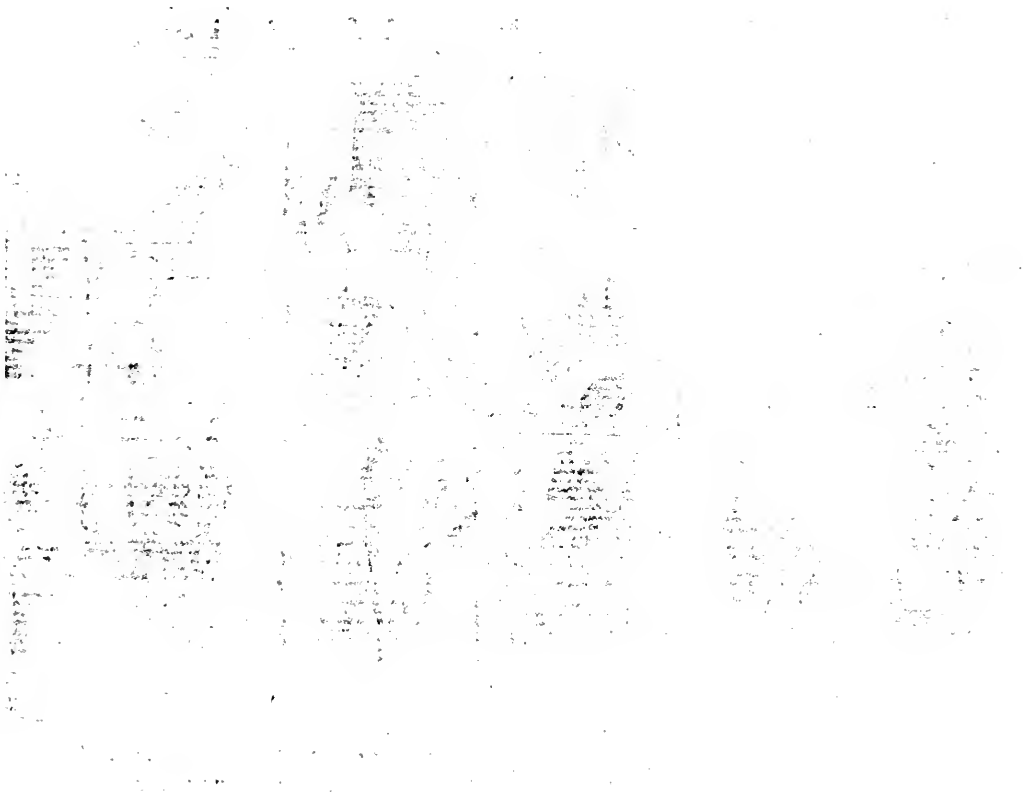

IMMORTALE FOEDVS.

Non oblata Virum mouet alta potentia iuſtũ
Antiquę ut rumpat vincula amicitię :

Nec regnare adeo gratũ. eſt, ac poſſe iuuare
Quos amat, aut quorũ pignora grata fouet

OTIVM CALAMITOSVM.

Eheu quam leuibus valide quam maxima figit
Corda virum telis inſidioſus amor!

Quis putet in medijs tutum ſe ſiſtere flammis?
Longè viſę urunt, aspicere ergo nocet.

. LIBERA MONITIO. .

Prima bona integritas vitę, rariſsima quamq̃;
Sed curanda pijs et capienda viris.

At ſemel in morbũ lapſis, hec proxima ſit laus
Auſcultare boni conſilijs medici.

33 VERAE GLORIAE AMPLIFICATIO.

Improbitatis opes, iniuſta potentia, magno
Et ſubito caſu pręcipitique ruunt.

Hoſtibus extinctis ſurgit domus alta piorum,
Atque nouis ſpolijs, diuitijsque nitet.

Publica proſpicere haud ſatis eſt, ſed moribus atq;
Legibus eſt puris inſtituenda domus.

Cui leue natorũ fuerit ſcelus; ille videbit
Exempla et ſobolis funera dira ſuę.

K

NIMIA LENITAS.

Virtuti coniuncta patrũ, exemplisq; ſeueris
Et iuuat et confert conſilij grauitas.

Quid non molitur male' confirmata iuuẽtus,
Tam faciles credit cum ſibi habere patres

Maxima ciuilis belli ac deterrima peſtis
Cum interna flagrat ſeditione domus.

Non tamen eſt uſus leuis hinc vt certus amicos
Jnter noſſe queas, quę tibi ſumma quies.

PATERNA CLEMENTIA.

Naturę mirādus amor, duriſsima perfert
Pondera, et offensas ſuſtinet uſq; graues.

Quoq; magis tener eſt, magis atq; urgetur, et arctè
Stringitur, hoc adeò rumpitur ille minus.

Aetas, forma, genus, decor, ãplaqꝫ copia rerum,
Plauſibus et populi gratia mobilibus.

Hęc homines vt magna probãt: ſed deſit honeſtas,
Pręcipiti certum eſt hęc ruitura gradu.

IVS INVICTVM.

Inuidia infelix varÿ ac dementia vulgi
Sepius ignauo fracta pudore cadit.

Preſtantis tamen eſt animi, nec frangier iſtis,
Nec meritam fractis velle referre vicem.

Et ſolet in medÿs iuſtum vexare triũphis,
Stultitia infeſta pręcipitique manu;

Sed ſpumante malo, necdum ferũete, furens ſe
Flatibus effundit perdit et ipſa ſuis.

Lenta Dei, haud oblita tamen premit ultio ſontes,
Nec patitur comites criminis effugere.

Hanc princeps bonus et prudẽs quocũq; periclo
Expiat, ut populis proſpiciat miſeris.

Poſcunt iura modum; clari hę ſunt principis artes
Noſcere quid leges, quid moneat pietas.

Crimina ſupplicijs ſatis eſt expleſſe nocentem,
Seu ſua ſiue patres quę meruere luat.

Non bene miſcentur pietas, humanaq; rerũ
Auxilia, hęc diſpar ius ratioq; fouet.

Auctorem certum refert nouiſſe bonorũ,
Laudis riualem non feret uſq; Deus.

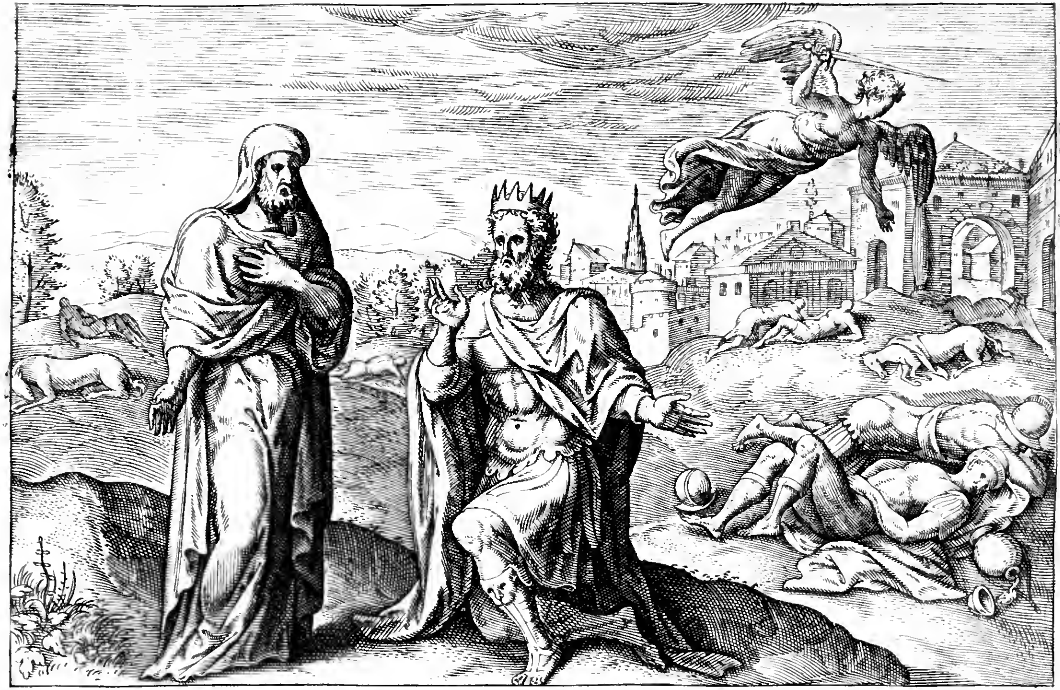

Errores nouiſse ſuos, errata fateri
Et fugere, optandi ianua certa boni eſt.

Proxima ſed laus eſt, pęnę haut preſcribere finem;
Sed petijſse, modum figat ut ipse Deus.

CLEMENTIA MEMOR.

Et iuuat et placat Princeps retinetq; litando
Pro populo faciens ſolicitusq; Deum.

Regius ille animus, mauult qui ſeq; ſuoſque
Perdi, quam miſerum poſſe perire gregem.

Diuitias et opes Pietas· lectiſsima in uſus
Vnica commendat, cum petit ipſa ſuos.

Quis prudens mihi Rex? qui proſpicit undiq; ut unus
Sit cultus populis, imperitetq; Deus.

Tutius et melius cura ſumptuqꝫ minori
Complebis proprium conſtitueſqꝫ locum.

Conſilium inſipiens duros uanoſqꝫ labores
Experiere, Deus te niſi promoueat.

Munere ſuſceptam bene rem geſsiſſe beatū eſt;
Laudandam et ſuperis ædificaſſe domum .

Sed numeros implet cunctos cui contiget heres
Et ſtudÿ patrÿ compos et officÿ .

FINIS.

SPECIAL 87-B
3512

THE GETTY CENTER
LIBRARY